

<https://www.vecer.com/kultura/lutkovna-kritika-rep...>

1 / 4

(LUTKOVNA KRITIKA) Repriza Gluhe republike kot branje za Ukrajino

07.09.2022 06.00

Petra Vidali

Pesniška zbirka ukrajinsko-rusko-judovsko-ameriškega pesnika Ilye Kaminskega, ki so jo odlično uprizorili v **Lutkovnem gledališču Maribor**, se z današnjo reprizo pridružuje svetovni akciji branja ukrajinske literature

 Dodaj med priljubljene Poslušaj

📷 BOŠTJAN LAH

Ilya Kaminsky se je leta 1977 rodil v Odesi. Možne izbire, torej ruski ali ukrajinski pesnik, so se pri njem razrešile tako, da na Wikipedii piše ukrajinsko-rusko-judovsko-ameriški pesnik. Pri štirih letih je, zaradi mumpsa in napačne zdravniške diagnoze, skoraj povsem oglušel. Poezijo v ruščini je začel pisati v najstniških letih in tudi že izdal prvo knjižico. Leta 1993 je njegova družina dobila v ZDA azil, leto pozneje je napisal prve angleške verze. V nekem intervjuju je razložil, zakaj: "Nihče od tistih, s katerimi sem govoril, ni mogel brati, kar sem napisal. Tudi jaz sam nisem znal tega jezika. Zame je bil vzporedna resničnost, noro lepa svoboda. In še vedno je."

Danes velja za enega vrhunskih ameriških pesnikov in to oznako si je prislužil z zgolj dvema zbirkama. Prva, *Dancing in Odessa* (Ples v Odesi), je bila objavljena leta 2004, *Gluha republika* (Deaf Republic) pa je izšla petnajst let pozneje, 2019. Zbirka je takoj pobrala nekaj nazivov "knjiga leta" v pomembnih literarnih revijah in prišla med finaliste za National Book Award.

Gluha republika je takšne vrste pesniška zbirka, pri kateri lahko povemo, "o čem govori". Gre za zbirko 57 pesmi, ki imajo moč tudi vsaka sama zase, skupaj pa tvorijo močno zgodbo in močno sporočilo. Dogajalni prostor *Gluhe republike* je mesto, kontekst pa vojna oziroma nekakšna vojaška diktatura. Sprožilni moment je brutalen vojaški uboj gluhonemega dečka. Dvojna kršitev nedolžnosti - otrok, ki ni mogel niti slišati ukaza - sproži množičen odziv: meščani so nenadoma gluhi in nemi za vse vojaške zahteve. Gluhost postane vzporedna resničnost meščanov, izraz solidarnosti in strategija odpora.

*Kar je v pesniški *Gluhi republiki* najboljšega, bi se lahko z uprizoritveno materializacijo izgubilo. Vendar se ne*

Gluha republika je v prevodu **Zdravka Duše** poleti izšla pri založbi eBesede, vendar prevod prvotno ni nastal za knjižno izdajo. Gledališki režiser **Andrej Jus** je bral pesniško zbirko in jo ugledal kot - lutkovno predstavo. Junija je predstava doživela premiero v **Lutkovnem gledališču Maribor**. Odločitev za lutkovno predstavo (za odrasle oziroma za 15+) je po eni strani logična in imanentna, po drugi pa izjemno tvegana. V prid uprizarjanju je sama strukturiranost te poezije, saj fabulo poganjajo liki, na lutkovni medij pa napotuje dejstvo, da je eden od likov, Galja, lastnica nekakšnega zabavišča-gledališča, lutkovnega teatra, ki je lahko v ozadju tudi bordel. Ampak vse tisto, kar je v napisani Gluhi republiki najboljšega, to čudežno balansiranje med fabuliranjem in čisto poezijo, med konkretnim in abstraktnim, med dobesednim in prenesenim, povedanim in zamolčanim, bi se lahko z uprizoritveno materializacijo izgubilo.

Vendar se ne. Uprizoritev Gluha republika kompleksni zasnovi celo dodaja: eden od likov, Alfonso Barabinski, postane osrednji pripovedovalec in hkrati akter, in to za klavirjem, tako da je (spet v skladu z idejo gledališča-zabavišča) osnovni uprizoritveni okvir kabarejski. Težko vlogo na videz lahkotnega pripovedovanja poetično nabitega teksta je zaupal **Juretu Ivanušiču**, ki je na premieri nalogo zelo dobro opravil. Za vse drugo, za živo Galjo in za animacijo lutk živih in mrtvih meščanov, za kretnje in znake znakovnega jezika in še kaj je zaslužna sijajna **Metka Jurc**. Scena **Barbare Stupica** prefinjeno gradi na dihotomiji živo-mrtvo, mrtvo mesto z vse več lutkami okostnjaki zamejujejo ograje z živimi očmi - sijajna metafora medsosedskih odnosov, izolacije in kontrole, a tudi gverilskega odpora. Glasba **Polone Janežič** in **Jureta Ivanušiča** dobro daje tempo polnim besedam in podobam. Uprizoritev Gluha republika ohrani vse adute pesniške zbirke, hkrati pa lahko to pretresljivo zgodbo o zlu in ljubezni, pogumu in upanju, da uporni molk ne bi postal prestrašena tišina, pove tudi tistim, ki ne bi posegli po pesniški zbirki.

 BOŠTJAN LAH

Ko je Kaminsky pisal Gluho republiko, ni imel v mislih Ukrajine. Policijski uboj gluhonemega dečka je bil ameriška realija. Mesto, ki ga obvladuje nasilje, je tako naše mesto, nam govori Gluha republika, naše vsakdanje razmere so že zdavnaj postale izredno stanje. Tudi Andrej Jus je Gluho republiko bral več kot leto pred ruskim vojaškim napadom na Ukrajino in tudi odločitev za uprizoritev je bila sprejeta lani.

Ko so se letos spomladi začele vaje, je bila že vojna. Gotovo jo je zdaj nemogoče gledati, ne da bi pomislili na pesnikovo rojstno Odeso v vojni, vendar predstava ni in noče biti vojni dobičkar. Ne aludira in ne prireja, ostaja povsod in nikjer in tako univerzalna prošnja za mir. Zdi pa se prav, da se je **Lutkovno gledališče Maribor** pridružilo pozivu Berlinskega literarnega festivala in Frankfurtskega knjižnega sejma, da naj se danes, 7. septembra, povsod po svetu bere literatura ukrajinskih avtorjev. Še sploh, ker je videti, da drugod po Sloveniji ne bo organiziranih branj. Vsekakor bo ta očitno edini slovenski odziv tudi edinstven.

Predstavi ob 20. uri bo sledila predstavitev knjižne izdaje Gluhe republike.